

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение

Хорум-Дагская средняя общеобразовательная школа

Рассмотрено,

на заседании ШМО

Протокол № 1 от 31.08. 2023г

Рук-ль ШМО Монгуш И.Р. /Монгуш И.Р./

Согласовано

зам.дир по УВР

Монгуш И.Р. /Монгуш И.Р./

« 31 » 08. 2023г

Утверждена

приказом директора школы

№ 1 от 31.08. 2023г

/Ооржак Р.Э.

Рабочая программа

учебного предмета

родной язык

2023-2024 учебный год

Класс: 11

Учитель: Шойдак М.Д.

Тайылбыр бижик

Программаны тургузарда удуртулга болган документилер

Ажылчын программаны Россия Федерациязының «Өөредилге дугайында» хоойлузунуң 12-ги чүүлүнүң 7-ги кезээнге, ортумак болгаш ниити өөредилгениң федералдыг өөредилге стандарттарынга, РФ-ның өөредилге болгаш эртем яамызының 2010 чылдың декабрь 17-де үнген 1897 дугаарлыг дужаалынга, тус черниң бюджеттиг ниити билигниң өөредилге чери Теве-Хая ниити билиг ортумак школазының Уставы ёзугаар тургустунган башкының ажылчын программаның дугайында саавырга үндезилээн.

Тыва дылдың ужур-дузазы

Кижиниң төрөөн дылы – чүгле ооң иезиниң дылы эвес, ол дылга чугаалап турар бүгү чоннуң дылы. Дыл тускай аймак-сөөк улус, чижээ, нация болурунун бир кол демдээ болбушаан, бүгү национал культураның үндезини болур.

Дылда чоннуң бүгү-ле үнелиг байлаа сиңниккен. Сайзыраңгай, хөй функциялыг дыл кижилерниң мөзүлүг, чаагай сеткилдиг, келир үеге бүзүрелдиг кылдыр кижизиттинеринге улуг ужур-дузалыг.

Уругнуң кижии бооп хевирлеттинип сайзыраарынга ниити ортумак өөредилге системазында өөредип турар эртемнерниң аразында төрөөн дыл кол черни ээлеп турар. Тыва дыл эртемниң школага өөредилге-кижизидилге талазы-биле ужур-дузазы ооң харылзажылганың эң чугула чепсээ болбушаан, уругларның угаан-медерелин сайзырадыр, оларны долгандыр турар бойдус болгаш амыдырал дугайында билиглер-биле чепсеглээр, ада-өгбениң амыдыралының байлак дуржулгазын ажыглап билиринге чаңчыктырар, тыва улустуң национал культуразын сиңгээдип алырынга дузалаар социал функциялары-биле тодараттынып турар.

Тыва дылды өөредириниң кол сорулгалары:

- өөреникчилерниң 5-9 класстарга фонетика, графика, лексика, фразеология, сөс чогаадылгалары, грамматика (морфология болгаш синтаксис), орфография, пунктуация, стилистика талазы-биле алган тодаргай билиглерин улам ханыладып системажыдар;
- шын бижиириниң (орфография), бижик демдектерин салырының (пунктуация) чаңчылдарын быжыглаар;
- өөреникчилерге литературлуг дылдың нормаларын сиңгээттирер, оларның сөс курлавырын байыдар болгаш чугаа культуразын улам бедидер;
- төрөөн дылынга ынак болгаш камныг болурунга кижизидер, ооң байлаан долузу-биле сиңгээдип алырынга өөреникчилерни хандыкшыдар;

- оларның билиглерни боттары чедип алырынче чүткүлүн деткип, ном болгаш билиглерниң өске-даа үндезиннери-биле хууда ажылдап билиринге чаңчыктырар;
- дыл материалын ажыглап, өөреникчилерниң мөзү-шынар талазы-биле кижизидилгезин боттандырат.

11 класска тыва дыл эртемнинин тургузуу

11 класска тыва дыл эртеминге неделяда 1 шак бердинген, ынчангаш чылда ниитизи-биле 34 шак болур.

Ук класстың программасында синтаксис колдап турар. Ында бөдүүн болгаш нарын домактарның синтаксизин ханызы-биле катаптаары көрдүнген. Синтаксистин теоретиктиг айтырыгларын катаптап ханыладырындан аңгыда, практиктиг билиглер болгаш мергежилдерни улам быжыглаарынче кичээнгейни угландырган. Бижимел чугаа сайзырадылгазының кичээлдери кылдыр эдertiглер болгаш чогаадыглар кирип турар.

Пунктуацияны бижик демдектерин салырының дүрүмнерин түннөп, оларның кандыг барымдааларга үндезилеттингенин медеделдиг билиндирер сорулга-биле киирген.

Синтаксистен аңгыда «Чугаа стили», «Чугаа культурзы» деп улуг темалар кирип турар.

Темаларны бөлүктөй көөргө мындыг:

- I. Дыл дугайында ниити билиглер - 4 шак
- II. Синтаксис болгаш пунктуация - 10 шак
- III. Чугаа стили - 8 шак
- IV. Чугаа культуразы - 11 шак

Кол-кол мергежилдер болгаш чаңчылдар

11 классты доозуп тура, уруглар дараазында мергежилдер болгаш чаңчылдарны чедип алыр:

1. Орфографиядан:

- шын бижилгениң берге таварылгаларын сактып ап, оларны тайылбырлап өөренип алыр;
- тыва орфографияның принциптеринин ылгалдыг талаларын билип алыр;
- сөстөрнүн шын бижилгезин сактып алыр.

2. Синтаксистен:

- сөс каттыжышкынында өзек (чугула) болгаш чагырткан сөстөрни шын айтып, оларны домактан шын тып өөренип алыр;
- сөс каттыжышкынының холбааларын бирээзинден өскезин ылгап билир болур;
- бөдүүн болгаш нарын домактарның долу синтаксистиг сайгарылгазының чурумун билип алыр;
- нарын домактарның, нарын синтаксистиг конструкцияның линиялыг болгаш квадраттыг схемаларын шын тургузуп өөренип алыр;

- домактарга бижик демдектерин шын салырын сактып алыр.

3. Сөзүглелден:

- текст, микротекст, микротема деп билиглерни болгаш оларның ылгалдарын сактып алыр;

- сөзүглелди абзацтарга шын чарарын билип алыр;

- бижимел чугааның янзыларын ылгап өөренип алыр;

- сөзүглелдин стильдерин тодарадып чаңчыгар.

Өөредилге-методиктиг комплекс

1. Ортумак ниити өөредилгениң "Төрээн (тыва) дыл" өөредилге эртеминге Федералдыг ажылчын программа. 2023.
2. Ортумак ниити өөредилгениң 10-11 класстарыңа "Төрээн (тыва) дыл" эртеминге чижек календарь-тематиктиг планнаашкын. Е.М.Куулар, Т.Б.Оюн, С.Э.Лопсан. Кызыл, 2023.
3. Тыва дыл. Ортумак школаның 10-11 класстарыңа шенелде өөредилге ному. А.К. Ойдан-оол, Б.К.Ондар, К.Б.Доржу, Е.М.Куулар - Кызыл, 2007.
4. Диктантылар чыындызы, 5-9 класс. А.К.Ойдан-оол, С.Т-С. Ооржак, М.Ч. Ооржак. Кызыл, 2003.
5. Эдертиглер чыындызы, 5-9 класс. А.К.Ойдан-оол, С.К.Тадар-оол. Кызыл, 2004
- Март-оол К.Б. 5-9 класстарга тыва дылды башкылаарының методиказы. Кызыл, 2002.
6. Монгуш Д.А, Ойдан-оол А.К. Методиктиг сүмелер. 8-9 класстарның «Тыва дыл» ному-биле ажылдаар башкыларга дузаламчы. Кызыл: ТывНУЧ, 1996.
7. Тыва орфографияның болгаш пунктуацияның дүрүмнери. Кызыл: Республика типографиязы, 2001
8. Аңгы-аңгы таблицалар болгаш схемалар, сюжеттиг чуруктар.
9. Янзы-бүрү словарьлар болгаш сөзүглелдер.
10. Тыва дылдың шинчээчилериниң эртем ажылдары.
11. Башкының дылдың адырларының аайы-биле тургускан тестери.
12. Хыналда карточкалар...